

Achová, Jana

O pražské ruské emigraci dvakrát v Hradci Králové : (k minisymposiu "Pražská ruská literatura" a přednášce "R. Jakobson a Čechy" na KRJL PdF VŠP v Hradci Králové)

Opera Slavica. 1995, vol. 5, iss. 1, pp. 52-55

ISSN 1211-7676 (print); ISSN 2336-4459 (online)

Stable URL (handle): <https://hdl.handle.net/11222.digilib/126051>

Access Date: 07. 03. 2024

Version: 20220831

Terms of use: Digital Library of the Faculty of Arts, Masaryk University provides access to digitized documents strictly for personal use, unless otherwise specified.

poprvé. Není mým úkolem, abych odhadl, jak Dr. Wellek bude vykládat krásná díla literární; ale jistě byl schopným historikem filozofie. Ze stanoviska oboru, jehož jsem zástupcem, mohu pouze uvést, že docentem anglické literatury bude člověk, jenž má skutečně erudici filozofickou.

V Praze dne 28. ledna 1932

Dr. Jan B. Kozák v.r.
m.ř. prof. filozofie.

O pražské ruské emigraci dvakrát v Hradci Králové
(K minisympoziu "Pražská ruská literatura" a přednášce
"R. Jakobson a Čechy" na KRJL PdF VŠP v Hradci Králové)

Již dvakrát se na katedře ruského jazyka a literatury PdF VŠP v Hradci Králové v tomto školním roce konaly akce zaměřené k pozoruhodnému jevu - k ruské poříjnové emigraci v Praze a v Čechách vůbec. První z nich bylo minisympozium "PRAŽSKÁ RUSKÁ LITERATURA" 6. prosince 1994, druhá byla přednáška "ROMAN JAKOBSON a ČECHY (se zaměřením na korespondenci)" PhDr. A. Morávkové, CSc.

KRJL zorganizovala tyto akce v časovém předstihu před velkými ohlášenými konferencemi a symposii (v Plzni a Praze), ale s mnohem skromnějšími cíli a pro odborně nenáročnější auditorium - se soustředěním na studenty-rusisty a snahou, aby se především budoucí mladí učitelé seznámili s historicko-politickými a kulturně-společenskými fakty spojenými s neobvykle vřelým přijetím ruských emigrantů v Čechách, s velkorysou podporou československé vlády při řešení jejich materiální situace i při vytváření všestranných možností pro jejich vědeckou, kulturní i další činnost a pro vzdělávání jejich dětí.

Na obě akce byli samozřejmě pozváni i představitelé veřejnosti, učitelé základních a středních škol, lékařské i farmaceutické fakulty KU a členové Východočeské pobočky ČAR.

Koncepci minisymposia - postupovat od širokého výkladu o cestách ruských emigrantů do Evropy, a zvláště do Československa, a potom zúžit záběr na podrobnou analýzu pozoruhodných osobností - se podařilo zachovat díky štěstí okolnostem, že se všechny pražské badatelky mohly na minisympozium dostat.

Paní PhDr. A. KOPŘIVOVÁ podala v přehledném a hluboce zasvěceném zahajovacím referátu s názvem "Ruská emigrace v Československu" široký

nástin celé problematiky emigrace ruské inteligence a podrobně popsala její cesty z Ruska na Západ. Analyzovala důvody zakotvení mnoha ruských emigrantů v Praze, jejich životní podmínky i mnohé konkrétní osudy.

Paní PhDr. M. ZADRAŽILOVÁ nazvala své vystoupení "Euroasijci v Praze". Charakterizovala vztah inteligence k revoluci, upozornila na iluze "smenovechovců" a dále na to, že část inteligence hledala vínky toho, co se po revoluci v Rusku děje. Osvětlila reakce euroasijců na události, ocenila přínos N. S. Trubeckého, historika, politika a zeměpisce Savického, estetika Suvčinského i romanopisce Šmeljova pro rozvoj euroasijské filozofie, jejíž vizí bylo Rusko bez evropského nánosu, impérium se svébytnou duchovní hodnotou - ani Evropa, ani Asie, ale EURASIE.

Paní PhDr. L. BĚLOŠEVSKAJA se věnovala ve vystoupení "Pražská skupina SKIT POETOV - Poustevna básníků" kulturnímu a literárnímu životu ruských emigrantů v Praze ve 20.- 30. letech, kdy existovalo 80 spolků. Podrobně vyprávěla o mladých básnících, kteří se obrátili počátkem r. 1922 na A. L. Béma, aby se stal jejich "otcem představeným". Právě Bém určil místo a úlohu tohoto literárního sdružení, které existovalo do 6. 9. 1940. Dr. Běloševskaja charakterizovala činnost tohoto sdružení, jímž prošlo kolem 50 lidí a jehož schůzky byly rušné i konfliktní, i jednotlivé členy (S. Rafalskij, T. Ratganzová, V. Lebeděv ...) i osobnosti spjaté s touto skupinou, a také její hosty. Problém metody a školy, problém tvůrčího profilu Poustevny básníků, je podle ujištění dr. Běloševské předmětem zkoumání. Přítomní si mohli také prohlédnout některé ze svazků, které tato skupina vydala.

V návaznosti na vystoupení dr. Běloševské věnovala p. PhDr. M. BUBENÍKOVÁ, CSc., svůj referát vůdčí osobnosti skupiny Poustevna básníků - Alfrédu Ljudvigoviči BÉMOVI, lektorovi KU v Praze, zakladateli semináře Dostojevského, pozoruhodnému literárnímu vědci, jehož osud je od r. 1945 neznámý.

Bémova činnost, jeho nepochybná činorodost a pracovitost, šře záběru jeho zájmů ohromuje: zpracování archivu Tolstého, pracovní kontakty s emigranty v Bělehradě a ve Varšavě, vydavatelská činnost (3 sborníky ze semináře o Dostojevském, sborník studií Petropolis, sborník k Puškinovu výročí a čtyřdílné vydání jeho děl v r. 1937, "PIS'MA O LITERATURE" - eseje tištěné v Berlíně s komentářem k současnému literárnímu vývoji v Sovětském svazu i práce o Majakovském, Blokovi a Gumiljovovi, publikace v emigrantských novinách "VOLJA ROSSII", v našich a německých periodikách tištěných zde a také ve varšavských novinách "MEČ" atd.), kontakty s ruskými literárními vědci - s Tomaševským, Bachtinem a Vinogradovem a anotace jejich prací pro časopis SLAVIA. O mnohém dalším z Bémovy práce a z toho, co tvořilo náplň části jeho života, se teprve v budoucnosti dozvíme, neboť větší část z 24 kartonů uložených v archivu ještě čeká na detailní zpracování.

Vystoupení p. PhDr. J. CAMUTALIOVÉ "Kdo je Teffi?" uvedly studentky KRJL scénkou "REPETITOR" podle spisovatelčiny povídky. Dr. Camutaliová se v úvodu zabývala apercepčí tvorby Teffi, a to povídkové i dramatické, v českém prostředí. Čeští čtenáři znají tento pseudonym od r. 1912, kdy byla první autorčina povídka přeložena do češtiny. Akcent referátu byl ale na analýze povídkové tvorby této spisovatelky z doby její pařížské emigrace, na charakteristice povídek čechovovsko-maupassantovského ladění - někdy se satirickým pohledem na Rusko bolševické, jindy na ruské emigrantské kruhy. Vystoupení dr. Camutaliové vybočilo z rámce minisymposia jen tím, že Teffi v Praze nikdy nebyla. Její dílo sem však cestu našlo, a jak nás analýzy přesvědčily, má tvorba Teffi své poselství i pro současného čtenáře.

V posledním referátu minisymposia - "Koncerty bez publika" Vjačeslava Lebeděva - hovořila p. PhDr. H. VRBOVÁ o jednom z nejtalentovanějších básníků "Skita poetov", o Vjačeslavu Lebeděvovi (1896-1969). Podle charakteristiky dr. Vrbové to byl "básník města a svědomí, básník kolektivu osamělých jedinců, který utíkal do snu, vzpíral se protijedem víry náboženské, křesťanské, vstřebal poetiku Pasternaka, Mandelštama, ... Vozněsenského". Dr. Vrbová ukázala básníkův niterný vztah k Praze, jenž se odrazil v jeho 29 sbírkách i ve Vzpomínkách. Vyprávěla o svých dvou setkáních s touto osobností, básnickově těžkém životě i složité povaze a opuštěnosti i o tom, že své "Koncerty bez publika" básník nevydal jen proto, že J. Seifert vydal sbírku s podobným názvem a Vjačeslav Lebeděv "nechtěl vypadat, že opisuje".

Vystoupení dr. Vrbové vyvolalo řadu dotazů, které p. doktorka ihned živě a zajímavě zodpověděla, a tak zároveň otevřela závěrečnou diskusi k celé problematice pražské ruské literatury i k otázkám dalším.

Minisymposium "Pražská ruská literatura", jehož se zúčastnilo přes 120 přítomných, bylo bezesporu zdařilou akcí proto, že všechny referentky z Prahy, členky badatelského kolektivu pod vedením dr. Běloševské, jsou erudované odbornice a umějí navíc o svém tématu zaujatě a poutavě hovořit.

Druhou akcí, kterou s několikatydenním odstupem uspořádala KRJL PdF v Hradci Králové 23. února 1995 v návaznosti na toto minisymposium pro obdobnou skladbu posluchačů, byla přednáška PhDr. A. MORÁVKOVÉ, CSc., na téma "Roman Jakobson a Čechy (se zaměřením na korespondenci)". Úvod věnovala dr. Morávková životu ruských emigrantů v Praze a jejich kontaktům s českým prostředím, jejich prvopočáteční uzavřenosti a postupnému splývání s tímto prostředím. V tomto kontextu uvedla příjezd Romana Jakobsona (1896-1982) do Prahy v r. 1920 se sovětskou misí Červeného kříže a jeho rozhodnutí zůstat zde v emigraci, neboť se předvídavě obával důsledků své činnosti ve straně kadetů. Potom dr. Morávková podrobně demonstrovala Jakobsonovo zapojení do pražského kulturního a literárního dění,

příspěvky do našich časopisů (Slovo a slovesnost ...), přednášky na univerzitě, jeho podíl na založení Pražského lingvistického kroužku (v Moskvě založil takový kroužek v r. 1915), zájem o versologii, fonologii, stylistiku, typologii jazyků a další vědní disciplíny, až do jeho odchodu na MU v Brně. V r. 1939 opět předvídavě (je Žid) emigruje do Dánska a zakládá zde svůj třetí lingvistický kroužek - Kodaňský. Ale znovu cítí fašistické nebezpečí, a proto jede do Norska, pak do Švédska. A v r. 1941 do USA, kde přednáší nejen na Vysoké škole lingvistických studií, nýbrž i na dalších vysokých školách.

Osobní vzpomínky dr. Morávkové na setkání s R. Jakobsonem jsou spojeny s Mezinárodním sjezdem slavistů na konci srpna 1968 v Praze, kde se R. Jakobson také setkal s prof. Bohuslavem Havránkem, a oba se spolu s ostatními slavisty zúčastnili návštěvy Sázavského kláštera. Fakt, že Jakobson vždy Čechy označoval za svůj "vybraný domov" a svá díla odkázal české kultuře, dal nepochybně impuls k tomu, že Jakobsonova díla díky editorskému úsilí M. ČERVENKY u nás vyjdou v nejbližší době. Tak bude splacen morální dluh vůči R. Jakobsonovi, jemuž bylo v r. 1969 slíbeno celé vydání jeho děl v češtině, a přesto k tomu dosud nedošlo.

Dr. Morávková upoutala mimořádnou pozornost přítomných uvedením korespondence R. Jakobsona a B. Havránka, citovala jeho dopisy kolegovi N. Durnovovi, členům Pražského lingvistického kroužku, slavistovi Jiřímu Horákovi, Václavu Chaloupeckému i našim spisovatelům, hudebníkům i dalším osobnostem, jako byli O. Fischer, K. Teige, I. Olbracht, J. Hora, A. Novák, V. Vančura, J. Voskovec a J. Werich. Své vystoupení uzavřela citací velmi originálního dopisu J. Wericha Romanu Jakobsonovi.

Dr. L. REJMÁNKOVÁ, CSc., z KRJL PdF v HK doplnila vystoupení dr. Morávkové osobní vzpomínkou na své setkání s R. Jakobsonem v Moskvě v r. 1981, kde v rozhovoru s ním R. Jakobson se živým zájmem vzpomínal na "své Čechy" a zároveň hořce konstatoval, že se sem již nikdy kvůli zákazu nepodívá.

Co říci na závěr. Snahou organizátorů bylo zaplnit novým a zajímavým poznáním jedno z blízkých míst v naší rusistice pro studenty a zájemce z řad Východočeské pobočky ČAR i ostatní učitelské veřejnosti. Lze konstatovat, že cíle bylo u obou akcí nepochybně dosaženo, a to především díky vynikajícím vystoupením dr. Běloševské, dr. Bubeníkové, CSc., dr. Camutaliové, dr. Kopřivové, dr. Morávkové, CSc., paní překladatelky dr. Vrbové a dr. Zadražilové.

Jana Achová